

Տեսակ մը վտանգաւոր և չար մարդիկ կան, որ ուրիշի հանձարին և առաքինութեանը վրայօք տրուած գովեստը կը զայրացնեն զիրենք: (Թ)է որ դիմացին գովեստ մէկը, մէկէն պատրաստ են խօսքիդ դէմն առնելու: (Թ)է որ քնանան նէ ալ, նախանձը կ'արթնցնեն զիրենք: (Թ)է որ քու ուրիշի վրայօք ըսած գովեստդ կարենան երկբայելի ընել, (Թ)է որ լսողներուն մտքէն կարենան բոլորովին հանել զայն, անգութութեամբ իրեն մը կը զգան և կը պարծենան ըրածնուն վրայ: (Բայց իրենց չար սրտին աւելի հաճոյական յաղթանակ մը ան ատեն կ'ընեն՝ երբոր կարենան քեզի ամացնել տալ արդարութեւ խօսելուդ վրայ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անդար, արարացի քերթած:
(Տես Հտ. ԺԶ, երես 375)

Բռնաւորսոյն, կ'ըսէ քերթողը, Բարաբաբոց բանակին խումբերուն մէջէն դուրս ելաւ պատերազմիկ մը և առաջ անցաւ այն դատարկ դաշտավայրին վրայ, որ անջրպետ էր իրենց ու Պարսից բանակին մէջ: Երկաթեայ զրահիւ զինեալ էր, գօտիէն սուր մը կախած, ձեռքը երկայն նիզակ մը բռնած: Վեղնագոյն մորթով երիւարի մը վրայ հեծած էր, որ արեւուն լոյսէն շողողացող ոսկւոյ պէս կը փայլէր, և որուն նմանը ոչ երբեք տեսնուած էր. ամրապինդ ջիղեր ունէր. բաշը այնպէս երկայն էր, որ փուշոյն մէջ հետք կը թողուր. արաբացի երիւարաց փառքն էր, հով մըն էր՝ որ կը վազէ, փայլակ մը՝ որ կը նշուէ, փոթորիկ մը՝ որ սանձակոտոր դուրս կը յարձակի: Իր վրայի պատերազմիկը դաշտին մէջ ասդիս անդին կը վազընէր զինքը և վեր վեր

ցատքել կու տար, որպէս զի իր աշխուժութեան բոցը գործածել տայ և իր անհամբերութիւնը անով զբօսեցնէ: Պարսիկները սարսափեցան մնացին, և առջի օրուէն տեսած ըլլալով զկտրիճը՝ ճանչցան (Թ)է Բնդարն էր, որդին (Ը)է տատայ: Բրբայն (Ը)ունտիր իր ձիոց երամակներուն մէջէն այս երիւարն ընտրեւր տուեր էր իրեն. վասն զի Բնդար՝ նախընթաց օրուան պատերազմին մէջ յոգնած և վիրաւորուած ըլլալով, հանգիստ առնելու կը կարօտէր: Բնդար նայեցաւ որ երիւարը քաջասիրտ է և պատերազմասէր, սկսաւ վազընել զան, և նիզակը ձեռքը բռնած՝ ի կուր ի մարտ կը կոչէր զԽոսրուան բանաստեղծական խանդի տողերով:

Խոսրուան չհանդուրժելով լսած անարգանացը, ցատքեց պարսիկ դիւրասանձ ձիու մը վրայ, որ իր տիրոջը ձեռքին շարժմունքէն անոր կամքը կը գուշակէր: Բնդարի նեղ օղերով լանջապանակ մը հագած էր նախարարը, որ հազիւ (Թ)է մարտի աչուրներուն չափ կային. նետերը կապարձին մէջ կը շառաչէին, և ձեռքի բռնած զէնքերուն ծանրութիւնը՝ փետրոյ ծանրութիւն մը կ'երևար իրեն:

Երկու պատերազմիկները իրարու վրայ յարձակեցան. ձիերը իրարու զարնուեցան, և անոնց սմբակներուն հանած փուշոյ ամպը անանկ ծածկեց իրենց վրայի հեծեալքը, որ երկու բանակներն այս կուր չէին տեսնար, հապա միայն զինուց հարուածներուն ձայնը կը լսէին. ինչպէս երկու կայծակ ամպի մը մէջ: Խոսրուան վերջապէս դուրս ելաւ այս յորձանքէն, և նետերով կը հալածէր զԲնդար, որն որ ճարտարութեամբ իր նիզակին զարնել կու տար հարուածները և կը պաշտպանէր զինքը: Հուսկ ուրեմն պարսիկը այնպիսի յարմար ժամանակ մը գտնալով՝ որ Բնդար պատահամբ ճակատը անպատրաստ (Թ)ողեր էր, վրան նետեց մէկէն իր լախտը և ապահով միտքը դրած էր որ անոր ծանրութիւնը բաւական էր հակառակորդն ալ անոր ձին ալ ջախ

Ջախելու . բայց Մհար մէկէն իր դիրքը փոխելով՝ բռնեց ձեռքովն զՋախելու , և կայծակի պէս նետեց զայն բոլոր ուժովը Խոսրովանի վրայ , որ անշունչ անկենդան փողոյն վրայ փռուեցաւ : Խեղճը առանց մահուան համն առնելու մեռաւ :

Պարսիկք իրենց անյաղթելի կարծուած նախարարին մահը տեսնելով , սկսան ցրուիլ ու փախչիլ . Բաբայիք ետենէն ինկան ու սաստիկ կոտորած մը տուին անոնց : Մհար իր յաղթական զինուորներովն ետ դարձաւ իր բանակը , և արիւնը թանձրացեր էր իր զրահներուն վրայ :

Սոնտիր թագաւորն իբրեւ փրկիչ և ազատիչ երկրին պատուեց զինքը , շնորհեց իրեն տասն հազար էգ ուղտերը , դեսպան խրկեց Մսի ցեղին որ երթայ բերէ զՄսլա , որովհետեւ իր մայրաքաղաքին մէջ կ'ուզէր կատարել տալ հարսանեաց հանդէսը : Սիայն այս դաշինքը դրաւ Մհարի հետ՝ որ իր երկրէն չերթայ՝ ինչուան որ ինքը իր տիրոջը Խոսրովայ հետ հաշտուի ու անկէց թողութիւն գտնայ : Եւ քիչ ատենէն այս հաշտութեան առիթն ալ պատահեցաւ :

Հումայեցի պատերազմիկ մը , որուն Պաթրամուլթ բարբարոսական անունը կու տայ արաբացի քերթողը , Խոսրովու արքունիքը գացեր էր՝ որպէս զի Պարսից աշխարհը քրիստոնէութեան դարձնէ , որ ան ատենները սկսեր էր արևելք ծաւալիլ : Եւս մարդս այնպիսի զինուորական ոյժ և վարպետութիւն կը հանդիսացընէր արքունեաց մէջ , որ Խոսրովու պատերազմիկները ամօթով կը մնային : Սակայն անգամ Պարսից թագաւորին առջև յաղթեց առանձին կռիւներու մէջ վաթսուն պարսիկ հրուշակաւոր հեծելոց . և բոլոր ան կողմի կտրիճները յուսահատեր էին ու չէին կրնար արժանաւոր ախոյեան մը հանել անոր առջև : Եւս ատեն մեծ եպարքոսը , որ հարիւր տարին անցած էր , խորհուրդ տուաւ Խոսրովու որ իր հին բարեկամին Սոնտիր թագաւոր

ին հետ հաշտուի , և զանկալ իր արքունիքը կանչէ հարիւր քաջաբազուկ անապատի ծնունդ հեծելոց հետ , որոնց մէջ թերևս գտնուի վրէժխնդիր մը պատուոյ արքունական գահուն :

Հասաւ Սոնտիր , հետն ալ Մհար իր Մսլային վրայ հեծած : Հինգ ժամ ասպարիզին մէջ կռուելէն ետքը , Մհար սպաննեց զՊաթրամուլթ : Խոսրով ուրախութենէն յաղթողին հալածութիւններն Մհարի պարգևեց , և զինքը իր խնջոյիցն հրաւիրեց զՍոնտիր արձրկելէն առաջ : Օարմացաւ անապատաբնակ ժուժկալ երիտասարդն Պարսից սեղանին զեղխութեանը վրայ , և “ Սկսէր իմ , ըսաւ առ Սոնտիր , արդեօք ամէն օր Պարսից թագաւորներն այսպիսի զանազան և անթիւ կերակուրներ կ'ուտեն , չէ նէ տարւոյն մէջ քանի մը հանդիսի օրեր միայն այս բանս կը տեսնուի . վասն զի հոս ամենեւին չեմ տեսներ ուղտու միս , և աս թեթեւ կերակուրները տղայոց համար միայն կը ծառայեն , ” : Սոնտիր երեսը զարկաւ իր պարզմտութիւնն ու տգիտութիւնը :

Մհար այն ատեն կերաւ անձայն իր դիմացը դրուած կերակուրներէն , և խմեց սեղան բերուած ազնիւ գինիներէն , որ գրեթէ աշխարհիս չափ հին էին : Պաթրամուլթի յոյն գերի կանայքը բաժակները կը մատուցանէին ու փրփրադէզ ըմպելիքը կը հեղուին անոնց մէջ : Եւս իմացած ըլլալով որ ալ անկէ ետքը իրենց տէրը Մհար էր , խորին մեծարանքով մը կը մօտենային իրեն և ամենայն խնամքով կը ջանային որ իրեն շարժումներէն իմանան իր ակնարկութիւնը : Բայց Մհար և ոչ իսկ կը նայէր անոնց երեսը , և անժպիտ դէմքով կեցած էր : “ Ինչո՞ւ համար , հարցուց իրեն Սոնտիր երբ զուարթացաւ 'ի գինւոյ , ինչո՞ւ համար քու փառացդ ու քու մեծութեանդ վրայ սիրտդ չճխար : Երգեօք աւելի բարձրագոյն աստիճանի մը տենչիւր կը նեղուիս . այս գիշերուան փառաւորութիւնը կրնաս քու երկրիդ մէջ գտնալ :

Սէկդի թող տխուր մտածութիւններ, և ներկայն վայել . վասն զի այսօր դու թագաւորի կարգը բարձրացած ես, և թէ որ քու ցեղիդ ամենէն աւելինչաւ նաւոր և զօրաւոր մարդիկը զքեզ խոյս վիճակին մէջ տեսնային, քու բաղդիդ կը նախանձէին » : Ինդար հայրենեաց յիշատակն որ լսեց, սրտանց հառաչանք մը արձակեց, և արցունքները չկրցաւ բռնել, որոնք կաթեցին իր այտիցը վըրայ, և ասանկ պատասխանեց առ Սունտիր . « Բու մեծարելի գլխոյդ համար ըլլայ հաւատա՛ ինծի՝ որ այս շնորհներն և պատիւները իմ աչքիս առջև ոչ յարգի և ոչ սիրելի են . որովհետեւ իմ սիրտս և իմ մտածութիւնս ուրիշ երկիր մը կը թափառին, և դու գիտես որ հայրենիքը մարդուս սիրտը կը գրաւէ, մանաւանդ երբոր իր սիրելին հոն թողուցած է : Եւ առաւօտեան փափուկ քամիին զովումիւնը, որ Լամէնէն կը փչէ, և զորն որ կը շնչեմ ախորժանօք, ինծի աւելի հաճոյական է քան աս մարգարիտներն, քան այս ճոխութիւններն ու գանձերն որ ձեռքիս տակ կը շօշափեմ » :

Յետ խնջոյիցը՝ « Ուզէ ինծմէ ինչ որ կը փափաքիս, ըսաւ Խոսրով ցԻնդար, և իմ պետութեանս մէջ գտնուած ո՛ր և իցէ հրաշալի բանն ալ հաճելի ըլլայ քեզի, կ'երդնում տալու քեզ զայն 'ի վարձ այն ծառայութեանն՝ որ օտար ազգի մը առջև Երաբոյ և Պարսկաստանի պատիւն անմահացուցիր » : Ինդար ուզեց թագաւորէն գլխուն վըրայի թագը, որ ականց բազմութենէն արեգական պէս կը շողար, որպէս զի անով պսակէ զԱլլա իր հարսանեաց օրը և անոր հովանւոյն տակը պառկին : Թագաւորը անոր վրայ տեսակ մը դիւրատար գահ մըն ալ աւելցուց, որուն վրայ կը նստէին արաբացի բարձրագոյն աստիճանի կանայքը ուղտերէն վար իջած միջոցին :

Ուրախութեան հանդէսները, որ սերն ու ըմբշամարտութիւնքը խել մը օր տւեցին . յետոյ Ինդար մեկնեցաւ հոնտեղէն Սունտիր թագաւորին հետ,

որ պարգևեց իրեն հազար աւէֆէր էգ ուղտերը . ասոնք բեռնաւորութեան Ինդարի իր թշնամիներէն առած գանձերովը, և Պարսից թագաւորին թագովն ու գահիւր : Սունտիր ընծայեց նաև յիսուն ձի շքեղաբար զարդարուած, հարիւր օրիորդ գերիներ, և յիսուն գերի երիտասարդներ՝ որոնցմէ աւելի ուժով և աւելի գեղեցիկ չէր գտնուեր այն լեւնոտ երկրին մէջ :

Ինդար չուզելով սպասել Ալլայի գալստեանը՝ բոլոր այս խումբովը ճամբայ ելաւ դէպ 'ի անապատն երթալու, և գերիները առջևէն կը քշէին ուղտերը : Իր երջանկութեանն ու իր յաղթութեանց հրճուանօքը զինովցած էր . և այնչափ անհամբերութեամբ կը ցանկար հասնիլ իր երկիրը, որ գրեթէ հիւանդանալու աստիճան հասաւ . սիրտը վեր վեր կը ցատէր երբոր կը մտածէր որ այնպիսի բարեբաստութեան մէջ պիտի տեսնար զինքն իր ցեղը և Ալլա հիացած ապշած պիտի մնար տեսնելով իր փառքն ու իր իշխանական շքեղութիւնը և լսելով իր քաջութեան պատմութիւնը : Ալլա, որ զԻնդար մեռած կարծելով՝ խորին տխրութեան մը մէջ ընկղմեր էր, յանկարծ տեսնելով իր սիրելի Ինդարը՝ 'ի մեռելութենէ 'ի կենդանութիւն փոխեցաւ և իր հին զուարթութիւնը նորէն ստացաւ :

Սալէք Ինդարի յաղթական դարձն և խոստմանց լրումը տեսնալով, տուաւ անոր իր աղջիկն 'ի կնութիւն : Սեւա մորթ գերին Սունտիրի և Խոսրովու ընծաներովը ճոխացած, Ալսի ցեղին ամենէն զօրաւոր ու ամենէն հարուստ արաբացին եղաւ : Ինկէց վերջը իրեն տարիներն անցուց երբեմն խաղաղութեամբ, երբեմն պատերազմներով և նորանոր քաջագործութիւններով . բայց մեծ կը սեպէր իր երջանկութիւնը, որովհետեւ իր կեանքը Ալլայի հետ կ'անցընէր, որ նախանձելի եղաւ Հէճազի և Լամէնի բոլոր կանանց :

Կը Հարունակոյի :